Ч. 48 (13.287). Львів, понеділок 27. лютого 1933. Opłata pocztowa opłacono ryczałtem. Рік LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Польща і СРСР у світлі торговельних взаємин.

(„Совпольторг“ і його продовжена діяльність. — Інвазія польських промисловців у Москві.— Сухітничі гути. — Еміґрація текстильників. — 19-те місце. — Трудноці і високі теоретичні цифри.)

Саме покінчились остаточно в Москві переговори в справі „Совпольторгу“ і договір, що вигас 27. січня ц. р. продовжено на дальших два роки.

„Совпольторг“, як акційна спілка для радянсько-польської торговлі з осідком у Москві, в половині належить до більшовицького комісаріяту закордон. торговлі (500 акцій вартости 250 тис. дол.), а в половині до польського т-ва для торговлі з СРСР „Польрос“ у Варшаві (ця сама скількість і вартість акцій). „Совпольторг“ є найважнішим посередником у польсько-радянському товаровому обміні, тому господарські кола в Польщі з правдивою нетерплячкою чекали на продовження договору, нервуючись ріжними невдатними моментами переговорів. Ці переговори почались у січні у Варшаві в присутності делеґатів моск. „Внешторгу“ і „Польросу“. Та вже 17. м. м. переговори перервались, бо хоч обі сторони узгіднили плян господарського обміну на будуче, то справа кредитів, щодо яких поляки запропонували редукцію, була не по нутру більшовицьким делеґатам. Появились навіть чутки, що „Совпольторг“ буде зліквідований. Одначе коли прийшов рішаючий момент, то в Москві вирішили прольонґувати діяльність цієї експортово-імпортової установи ще на 2 тижні. Швидко після цього почались нові переговори — цим разом у Москві, і на днях проголошено *новий договір з важністю до 25. січня 1935 р.*

Коли приглянутися дотеперішній діяльности „Совпольторгу“, то годі не добачити, що ця діяльність для Польщі важніша, ніж для Рад. Союзу і важніша для неї тепер більше ніж давніше, коли Польща не була ще так дуже загрожена на інших ринках. Новий договір запевнив Польщі експорт до Радянщини вартости 4 міл. рублів, себто 2 міл. долярів. Радянський імпорт до Польщі менший майже на половину, бо передбачений він на суму 2,200 тис. рублів. Більшовики зобовязались крім того свої замовлення у висоті щонайменше 2 міл. рублів передати вже у найближчих місяцях. Польща знову признала їм кредити у висоті 1,200 тис. долярів. У новому договорі поширено теж структуру польського експорту, на яку досі складалося головно залізо і цинк (90 прц. вивозу). Тепер вивозитиме „Совпольторг“ ще й мануфактуру й ґалянтерію, хемікалія, електротехн. матеріяли, машини, ба навіть безроги.

Треба признати, що Совіти, які експортуючи жадають від заграниці готівки, *є майстрами у видушуванні кредитів*. Так і тим разом: знаючи, що польські ґути на Гор. Шлеську під загрозою зачинення потребують радянських замовлень, вони ці замовлення дали, але з тим, що реалізація їхня залежить від заключення нового договору зі „Совпольторгом“, інакше — від кредитів...

Діяльністю „Совпольторгу“ не вичерпується товаровий оборот Польщі з Рад. Союзом. Московський уряд має у Варшаві ще свій безпосередній орґан, *торговельне представництво СРСР*, яке виконує комерціяльні його доручення. І власне тому на час переговорів „Совпольторгу“ виїхали до Москви представники ріжних поважних підприємств, головно ґірничих, гутничих і текстильних, аби по змозі поза експортовою квотою „Совпольторгу“ добути корисні замовлення для себе тепер або пізніше через „торгпредставництво“.

На вивіз до Радянщини, як каня на дощ, чекають особливо *залізний і текстильний промисл*. Гор. шлеські гути — як відомо — ведуть життя сухітника, якин кожної хвилини загрожений смертю, а при житті утримують їх інтервенційні замовлення польського уряду і власне радянські доставн. Таксамо текстильний промисл з тугою думає про передвоєнні часи, коли кольосальні простори російської імперії були його запіллям. Його збут усе більше корчиться, а найновіші вістки кажуть про те, що дотеперішні важкі відборці Лодзі і Білостоку, краї південно-східної Европи, скорим темпом розбудовують власний текстильний промисл, стягаючи до себе текстильних фабрикатів із Польщі при помочі далекойдучих привілеїв, ба навіть субвенцій... Чи можуть тоді польські текстильники не думати про широкий радянський ринок.

Властиво польсько-радянський пакт неаґресії був цим важним чинником, що проклав шлях до господарського зближення, очищуючи його від намулу політичної ворожнечі. Вмить появились нові періодичні видання „Польска і ЗСРР“, „Пшеґльонд Всходні“ і через польську пресу довгими стовпцями пливуть від цього часу міркування на тему радянського ринку і корисних перспектив для польської господарської експанзії на терені східного сусіда. Цілий леґіон публіцистів доказує, що Польща має всі можливості заняти одно з перших місць у заграничній торговлі Рад. Союзу, тоді коли тепер найшлася на сірому кінці, бо аж на 19-ому місці. Ось ілюстрація до того, як дуже впав польський експорт:

С. Р. С. Р.	Привіз із Польщі в %% заг. прив.	Вивіз до Польщі в %% заг. вив.
1927	1.6	3.2
1928	1.0	1.3
1929	2.4	1.1
1930	3.0	1.1
1931	2.8	1.1
1932	0.76	0.93

Годі дивуватись, що польські господарські кола схвильовані, коли вивіз польських товарів майже вчетверо зменшився у порівнанні з 1931 р., коли в загальному привозі СРСР вартости 698.693 тис. рублів Польща партиципує незначною цифрою 5,521 тисяч. Це в той час, коли один ринок за другим зачиняє свої кордони перед польським імпортом, залишаючи тут і там тільки малий отвір.

Ось і причини згаданої пропаґанди *„орієнтації на схід“*, пропаґанди, що ведеться за останній час у великому стилю. З усіх сторін Польщі говорять урядові про потребу торговельного договору з СРСР, до чого — мовляв — сучасний момент знаменито надається. І справді: тон московської преси тепер дуже куртуазійний, повно в ній реверансів у сторону Польщі і Франції (це з приводу ратифікації фр.-рад. пакту неаґресії.).

Що польські міродатні чинники розуміють вагу польсько-радянської торговлі — на це доказів чимало (кредитові ґарантії, намір увести російську мову до деяких польських шкіл і т. д.) Але ці чинники добачують виразно два мінуси цієї торговлі, які ледви чи усунув би і договір, а саме:

1) *кредити* — і то довгоречинцеві (18—24 міс.), що їх обстоюють більшовики і що утруднює збільшення польського експорту,

2) *достосування артикулів (номенклятури) польського імпорту до потреб Рад. Союзу.* Договір між іншим примушує Польщу купувати в СРСР тютюн, якого не потребує, зате сиру бавовну для Лодзі спроваджувати з Америки.

Одначе економісти-теоретики цим не зражуються. Вони обчисляють, що *Совіти моглиб купувати в Польщі річно на 480 міл. зол.*, в чому на 350 міл. компензаційних товарів (чимало сирівців — мовляв — потреба крім манґанових і залізних руд та... тютюну), а 130 міл. задовження СРСР у Польщі залишилось би як постійний кредит і... білянсова надвишка. Вони підкреслюють великі богацтва Рад. Союзу і великі можливості. Так, але в цих можливостях забагато теорії.

В. Несторович.

На схід від Польщі живе нарід український...

Промова голови Українського Клюбу посла д-ра Дмитра Левицького, виголошена в комісії закордонних справ підчас дебати над експозе міністра Бека.

ЄДИНА КОРИСТЬ З НОМІНАЦІЇ П. БЕКА...

Перехід проводу закордонної політики польської держави до рук п. міністра Бека на місце п. Залеського каже нам сподіватися, що теперішньому міністрові закордонних справ удасться усунути розбіжність між зовнішньою та внутрішньою політикою Польщі, бо сам він належить до найбільш впливових політиків теперішнього режіму і має змогу впливати також на внутрішні відносини Польщі. Його попередник п. міністр Залеський не мав достаточного впливу на внутрішню політику польської держави, а обороняючи її на міжнародній арені і представляючи її в рожевих красках, робив це радше з обовязку члена уряду, ніж з переконання. Тому надіємося, що заяви, які п. міністр складатиме на міжнародньому терені про внутрішні відносини у Польщі, більше відповідатимуть дійсноті, витвореній при його співпраці.

НАШЕ ЗАЦІКАВЛЕННЯ МІЖНАРОДНІМИ ПОДІЯМИ.

Думаю, що не є для мене річчю доцільною, а панам потрібною, щоби я говорив на цьому місці про цілість польської закордонної політики. Можу лише впевнити панів, що ми, представники українського народу з рівною, а може навіть з більшою увагою приглядаємося всім випадкам на закордонному терені, бо від тих випадків залежить дальша доля українського народу. На цьому місці порушу лише справи, що нас безпосередньо торкаються.

ОХОРОНА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН.

У звязку з експозе п. міністра Бека, яке виголосив він 15. лютого ц. р. в соймовій комісії закордоних справ, в якому представив цілі й осяги польської закордонної політики та спеціяльно відношення тої політики до т. зв. меншинових трактатів, можна зауважити у польській політиці намагання ослабити значіння меншинових трактатів та змінити дотичну процедуру в некорисгь тих меншин. Це домагання висуває Польща спеціяльно нібн як якусь компензату за рівноуправнення, яке дістали німці в ділянці збровння.

Вправді українці в Польщі не є національною меншиною, бо на одній третині державної території, а саме на її полудневому сході творять більшість, а своєю численністю у межах польської держави перевищають ціле населення Естонії і Латвії вкупі і вправді їх права ґарантують це окремі спеціяльні міжнародні трактати, а між ними акт, який заключає рішення Ради

Амбасадорів з дня 15. березня 1923 р., то проте прислуговують українцям також права, забезпечені їм договорами про охорону національних меншин. Політичне представництво українського народу в Польщі має право та обовязок користати з вище наведених прав і не лише їх не вірікається, але ясно жадає їх виконання, тимбільше, що зобовязання, які польська держава приняла в цих трактатах супроти українського народу в *цілій ширині до нині не виконані.*

Політична репрезентація українського народу є далекою від того, щоби хотіти надуживати ті всі договори, а з признаних українському народові прав на міжнародньому терені *користає лише і виключно тому, щоби боронити загрожених своїх прав істнування та розвою.* Виходячи з того погляду, не має нічого проти того, щоби трактати про охорону прав національних меншин розтягнути на всі заінтересовані держави, але також не можемо виречися ні одного з дотеперішніх прав, що мають на меті нашу охорону, не виключаючи навіть високої ідеї про самоозначення народів.

ПАКТ НЕАҐРЕСІЇ.

Найважнішою подією в ділянці польської закордонної політики з останніх літ є пакт про неаґресію та концилiяційна умова з Союзом Совітських Соціялістичних Республик. На цьому місці бажаю мимоходом зробити одну заввагу. Зі здивуванням чую, що всі панове, говорячи про пакт неаґресії з Радянським Союзом, говорять про пакт із Росією. Це передвоєнне поняття. Пригадую, що Польща не має ні одного метра границі із Росією, на схід від Польщі є лиш нарід український і білоруський і лише з тими народами можна говорити про пакт безпеки.

Ми ніколи не були і не є приклонниками чужої інтервенції на українських землях, одначе рішуче протестуємо проти пакту про неаґресію з СРСР, наскільки він становить петрифікацію поділу українських земель між чужі держави. Цей пакт утревалює стан устійнений у риському мирі і тому український нарід не може на нього погодитися. Про долю та границі Східньої Европи повинні рішати три народи, а то: український, російський і польський нарід.

Лише спільне порозуміння цих трьох народів дає запоруку мира на сході Европи. Чи то берестейський мир, чи незавершений пакт гетьмана Скоропадського з Росією, чи риський трактат, заключений без спільного порозуміння трьох найбільших народів Східньої Европи стали чи стануть короткотрівалим історичним епізодом. Так як ніякий з дотеперішніх історичних трактатів, заключених без співучасти і згоди хочби одного зі згаданих перед хвилиною народів не зміг вирішити долі східної Европи, так само із сучасних політичних трактатів, заключених без співучасти або навіть проти волі українського народу лишиться проминаючим, короткотрівалим явищем.

ВІДЕНСЬКА КОНВЕНЦІЯ.

Останньою справою, яку хочу піднести, є віденська конвенція. 30. листопада 1928 р. підписала Польща разом з Італією, Румунією, Югославією, Австрією та Чехословаччиною т. зв. віденську конвенцію, щоби управильнити емеритури для б. державних функціонарів із австро-угорської монархії, яких не прийняли до служби у вищезгаданих державах. Конвенцію ратифіковано у Польщі 1928 р. Конвенція увійшла в життя у всіх вище згаданих державах дня 12. травня 1930 р. Оголошено її у Вістнику Законів Р. П. 21. січня 1931 р. Одначе оргaни державної влади у Польщі пояснюють 8. ст. тої конвенції в той спосіб, що конвенція обовязує Польщу лише в тім, що Польща вже дає емеритам, а не обовязує її у тому всьому, до чого Польща зобовязалася супроти емеритів б. монархії. Цю умову виконують льояльно в усіх вище згаданих державах з виїмком Польщі. Стоячи на сторожі слушних прав усіх громадян б. Східної Галичини, цікавить нас дуже льояльне виконання віденської конвенції. Стверджую, що Український Клюб зробив все, щоби цю справу полагоджено у нас, як у всіх інших державах. Бюджетова комісія сойму відкинула наше внесення у цій справі голосами ББ по своєрідній декляраці п. віцеміністра скарбу Козловського. Оце робимо останній крок, звертаючи сьогодні на це увагу п. міністрові закордонних справ.

Грізна ситуація та штучний оптимізм.

Про дискусію над закордонною політикою Польщі.

Песимізм та недовіря опозиції. — Вдоволення зі світа і самого себе. — Загальний тон збентеження і розсіяння. — Промова голови Українського Клюбу д-ра Дмитра Левицького.

Так зване експозе міністра закордонних справ Бека (бо годі поважно назвати словом „експозе“ 15-ти хвилинну промову про все й ніщо) таки діждалося дебати. Вона відбулася на комісії закордонних справ в минулу середу 22. ц. м. та принесла чимало цікавих моментів. Найцікавішим із них це однозгідний песимізм усіх опозиційних промовців та рожевий оптимізм оборонців п. Бека. Булоб великим упрощенням справи звести цей факт до звичайної тактики опозиції з одного боку та уряду з другого: мовляв, кожна опозиція завжди дошукується лише темних сторінок урядової політики в усіх ділянках державного життя, — обовязком зновуж уряду є — очевидно — цю політику боронити, доказуючи її доцільність і спасенність... В даному випадку ситуація настільки складніша, що опозиція оперує такими нотoрійними фактами і явищами з міжнароднього життя, яких ніхто не береться і не може оспорювати, та що з другого боку міністр і промовці санаційні висловлюють лише субєктивно оптимістичну інтерпретацію тих фактів, яка нікого не переконує. Опозиційні промовці в один голос стверджують, що міжнародня ситуація складається для Польщі надзвичайно некорисно. Пос. Недзялковський з ППС бідкав, що „Польща вийшла в дуже важкий для неї історичний період“ та перестерігав, що „в рямцях нинішньої системи правління оборона самостійности стає завданням по правді майже невикональним“. Соціялістичний промовець добачував найбільшу небезпеку в тому, що закордонна політика Польщі не бере під увагу взаємної залежности внутрішньої і закордонної політики; німецько-італійське порозуміння є, мовляв, природне і воно змагає до цілей зовсім протилежних, ніж інтереси Польщі. Про тісний звязок внутрішньої і закордонної політики казав теж пос. Руг (Стр. Люд.), який теж назвав закордонну ситуацію Польщі „дуже поважною“. Уряд — мовляв — є львом що реве на власних громадян, а лагідним баранком супроти агресивного закордону. Пос. Хондзинський з „хадеції“ поставив справу ще ясніше, стверджуючи без обиняків, що „надходить час, коли проблема ревізії границь стане безпосередньо на черзі дня. Другий промовець тої самої партії, Поніковський, признав теж, що „міжнародня ситуація дуже непевна“ і що „Гітлер творить велику небезпеку“. Врешті ендек Ст. Строньський назвав міжнародню ситуацію для Польщі „такою грізною, якою після війни вона ще ніколи не була“. Всіж названі промовці так само однозгідно найбільшу небезпеку добачили в розбитому польському внутрішньо-політичному фронті, розсвареному та занархізованому через пануючу систему правління. А як на зовнішній знак неможливости той розбитий внутрішній польський фронт склеїти — опозиційні промовці вказували саме на особу міністра закордонних справ п. Бека, своїм політичним минулим найбільш заанґажованого у внутрішній політиці санаційної Польщі...

На тлі тих промов, того загального остраху за недалеку будучність, наївно звучали слова голови закор-

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 27. ЛЮТОГО 1933.

ЯРОСЛАВ ПАСТЕРНАК.

У ЦЕРКОВНИХ ПІДЗЕМЕЛЛЯХ.

Найстарші християнські цвинтарі були засновувані у нас довкола домів божих, при чому завівся відразу звичай, що священиків та знатніших світських осіб ховали в самій церкві під долівкою, а інших гребали на дворі, попри стіни. Та не зразу наломився нарід до нового порядку, бо ще далеко пізніше, в першій половині XVI. ст., новгородські епископи Макарій та Теодосій картали своїх вірних за поганський звичай хоронити мерців по лісах, а те саме робили словаки ще у XVII. ст.

Пізніше з гігієнічних причин та через переповнення тісних погребищ відокремлено цвинтарі від церкви. І знов не сталося це одночасно всюди, бо прим. у Чехії зробив це ще Карло IV. у пол. XIV. ст., а у нас щойно Йосиф II. патентом з дня 11. грудня 1783 р. Після того гробниці в церковних підземеллях пішли поволі в забуття і щойно принагідно відкривають їх тепер при ріжних реставраційних роботах або умисних розшуках. Про кілька таких відкрить з останнього часу хочу тут розповісти.

Опираючися на архівних джерелах рішив австрійський консерваторський уряд пошукати минулого року за підземеллями в костелі оо. Августинів у Відні. В місяці грудні зробили сонду в підлозі серед костела і майже зразу попали на незнану крипту. Та відкривець мав ще й друге щастя, бо серед неї найшов прегарний ренесансовий вівтар, понад 4 метри високий, чи не найкращий на цілу Австрію, а вже певно на цілий Відень. Посередині є на ньому св. Анна, з Богородицею та дитятем, над тим пластичні ґірлянди з чотирма анґеликами, по боках св. Катерина й Варвара, а на антипедію поклін трьох царів. Викутий з дуже дрібнозернистого пісківця вівтар походить мабуть з першої четвертини XVI. ст.

Позатим у крипті, до якої були два входи, є повно домовин, переважно з XVII. ст., але всі вони порозбивані й ограблені; сталося це мабуть у 1873 р., бо в одному місці на мурі є ця дата написана олівцем.

Щасливо відкрита цінна памятка привела консерваторський уряд на думку пошукати за подібними скарбами церковного мистецтва також по ін. костелах Відня. Два тижні після першого відкриття прийшов на черґу костел оо. Міноритів, під яким відкрили аж три крипти. Одна з них, під головним вівтарем, була повна домовин та кістяків. У другій, біля головного входу, було також кілька домовин. В одній з них пізнали по рештках реверенди священика, а в іншій лежала жінка, у якої дуже добре збереглися зелені шовкові черевички на майже модерних, високих запятках.

У третій, бічній крипті лежали самі тільки жінки, які випадково чи може за принятим тоді звичаєм, поховані всі у сукнях з зеленого шовку. Багато з тих суконь уже зовсім струпішіло, а те, що трохи держиться, з тим треба дуже обережно поводитися, бо вистарчить одно сильніше потрясення домовини — і ціла та шовкова, прегарна тоалета розпадається на очах у дрібний попіл. Дивну памятку казала собі дати одна з тих жінок до трумни: є це зелена папуга, яку ще досить добре пізнати. На одному небіжчикові, що його поховали у 1725 р., видно добре сліди облукції. Інший має добре збережену перуку; верхи черевиків уже струпішіли, але підошви держаться ще добре.

На місці ведуть дальші досліди, бо сподіваються найти ще потайний підземний перехід з костела Міноритів до старого Бурґу, про який говорить устна традиція віденців.

У листопаді минулого року отворили також засипану крипту під парохіяльною церквою у Баден. Вона переділена тонким муром на дві половини. В одній найшли в румовищі велику камінну статую у ґотицькому стилю, на жаль без рук і голови, а в другій по обох боках ниші з сильно ушкодженими домовинами духовних та світських осіб.

Подібних недавних дослідів над церковними підземеллями можна би навести ще багато з ріжних країв. Нпр. у Празі розкопував я перед кількома роками погребище з XVI—XVII. ст. під опущеним костелом біля „Карлового наместі“. Небіжчики мали ще досить добре збережену одіж і обуву, на пальцях золоті перстені, навіть по два-три, а на грудях золочені хрестики та медаліоники на шовкових шнурках. В одного з них, мабуть збирача старовини, був на пальці масивний золотий перстень, античний римський, з ґеммою.

Початок до таких дослідів зроблений рівнож недавно й у нас, а перша на черґу прийшла митрополича катедра у Львові.

Пок. крилошанин Антін Петрушевич висловив був свого часу гадку, що храм св. Юрія був первісно заложений зовсім інакше, бо на місці нинішнього головного вівтаря був вхід до храму і навпаки: на місці нинішнього входу стояв головний вівтар. Для перевірення цього твердження, оправданого приписами нашого обряду, рішила митрополича Консерваторська Комісія прослідити докладно підземелля під головним вівтарем катедри та пошукати за дальшими пивницями під головною навою храму. З її доручення перевів я в червні мин. року вступні досліди, які виявили кілька незнаних досі фактів*).

І так після перекопання цілої долівки підземелля аж до твердої скали, яка там є майже під верхом, показалося, що ціле воно служило до часу згаданої заборони (1783) за цвинтар для святоюрських архиереїв та священиків. У первісному положенні найшлося ще пять домовин,

*) Точний звіт поміщений у останньому випуску „Богословії“ (X. кн. 4. стор. 312—315. з планом).

донної комісії, посла ББ Радзівіла, який хвалив міністра за його „спокій і повагу": не треба — мовляв — привчатися до схвилювання цілого світа. Крім того п. Радзівіл хвалив пакт неагресії з СРСР („наша умова з Росією є важна і трівка та відповідає інтересам обох держав"), легенько погрожував Японії (натяк, що Франція і балт. держави підписали з СРСР подібний пакт), вспокоював Румунію, лаяв безпосередньо Гітлера („карієра пана Гітлера нам відома...") і всіх німців (це — мовляв — громадянство „з сумнівними моральними вартостями"), зрештою у приході Гітлера до влади не бачав ніякого лиха, домагався кольоній для Польщі (!), врешті доказував, що „внутрішні відносини в державі не повинні впливати на уклад міжнародніх відносин..." Побажання під адресою уряду, щоби (для добра закордонної політики Польщі!) в Польщі вчили по школах російської мови — закінчило геніяльну промову геніяльного князя.

Очевидно, що тих „знаменитих" виводів не міг зрівноважити редактор І. К. Ц. пос. Рубель, який ствердив лише одностайний польський протинімецький фронт і шкідливість для Польщі... зобовязання про охорону меншин...

Ясно, що такі дві санаційні промови не могли затушувати загального враження дискусії, в якій пробивалася нотка остраху, тим яскравіша, що не находила відповіди...

Ясна річ, що не було ділом українського репрезентанта ані розвіювати сумніви польських політиків, ані теж позитивно вказувати напрямні польській закордонній політиці. І голова Українського Клюбу, **пос. д-р Дмитро Левицький** виразно зазначив це. Його промову подаємо окремо.

Слати зброю Японії — огида.

ЛЬОНДОН, 25. II. ПАТ. Обговорюючи виступлення Японії зі Союзу Народів, „Таймс" підкреслює, що для публичної опінії незрозуміле, щоби державі, яка протиставилася волі Союзу Народів, висилати зброю. Розуміється, є поважні труднощі на шляху практичного переведення заборони вивозити зброю для Японії. Потрібніші від зброї, муніції та інших воєнних матеріялів для Японії сирівці, як нафта, бавовна, азотани. Всежтаки для публичного сумління було би огидою вивозити зброю без обмежень до краю, що ломить постанови Союзу Народів. Треба бодай обмежити вивозові дозволи.

Повітряні бої.

ПАРИЖ, 25. II. ПАТ. На основі інформацій з Ліми, столиці Перу, перувіянські літаки збомбардували й затопили три колюмбійські канонірки. На допомогу затопленим кораблям наспіла ескадра колюмбійських літаків. Виввязалася завзята повітряна боротьба, в якій кілька аеропляків упало на землю

при чому можна було ствердити на підставі вибиваних із цвяшків мітрах на двох домовинах, що у них були поховані епископи. На жаль оба гроби були вже нарушені і при небіжчиках не було жадних інсиґніїв.

В одному куті підземелля було замурованих пять інших, старших домовин, сильно нарушених, які вже виняли були із землі через брак місця та дали на склад разом з небіжчиками.

У східній стіні підземелля є гробовець кардинала Сильвестра Сембратовича; вузенький вхід до нього зазначений вмурованою камінною плитою без напису, біля якої стоїть ще з часів похорону у 1897 р. великий вінець із штучного листя.

Ззаду, за гробівцем кардинала, найшли ми незамуроване велике оссуаріюм — склад костей з усунених найстарших гробів. На цих костях стояла відкрита домовина з намальованим гербом Шептицьких, ініціялами N-S-O-S-B-M-N-A-Ł і датою смерти 5. VI. 1776. Кістяк, так без інсиґніїв, був покритий шовковою матерією, мабуть мантією.

Сонди у східній та південній стіні підземелля не відкрили за ними жадних дальших пивниць, але не виключене, що подібно як у Мінорітів у Відні, найдеться і під Юром ще одно окреме підземелля біля головного входу, і то тим певніше, якщо первісно там справді стояв головний вівтар. Одинока нагода до конечних дальших дослідів у цьому напрямі трапляється тепер на весну, підчас наміреного кладення нової підлоги в цілій катедрі.

На таке прослідження чекає у нас ще неодна подібна памятка старовини, і то не тільки в уживаних ще церквах, але й серед опущених руїн, прим. у Манявському Скиті та на Підгорі біля Теребовлі. Це не тільки дало би нові причинки до історії культури й церковного мистецтва, але й причинилось би також до кращого пізнання наших похоронних звичаїв у кількох останніх віках.

Передвиборча акція в Німеччині.

Передвиборча кампанія в Німеччині переходить в горячу стадію. Гітлерівці на цілім терені держави уладжують щодень по 1.200 віч. Велику промову виголосив у Гамбурзі міністр внутрішніх справ Фрік, який заатакував баварський уряд за його сепаратистичні настрої. Представник баварської людової партії сказав перед кількома днями, що тоді, коли вже стояла бамберська катедра, на місці теперішнього Берліна паслися дикі свині. Фрік заявив, що тими образливими словами представник людової партії дав доказ, що не є державним мужем.

Соціял-демократи уладжують в Німеччині біля 2.000 віч денно, зате всякі комуністичні збори влада правильно розвязує.

Союз Народів проти Японії.

Японія виступає зі Союзу. — Новий дорадний комітет.

Минулої пятниці передпол. відбулося в Женеві надзвичайне засідання збору Союзу Народів, щоби рішити спір на Далекому Сході. Засідання відкрив предсідник Гіманс, заявляючи в імени комісії 19-ох, що відомий звіт виладжений на основі докладно прослідженої справи та подрібно простудіованих матеріялів.

Китайський делеґат д-р Єн заявився за приняттям того звіту і висловив вдячність, що Союз Народів осудив заборчу акцію Японії. Дуже гостро говорив японський делеґат Матсуока, критикуючи звіт комісії 19-ох та звалюючи всю вину за манджурський конфлікт на Китай, який не вміє ні правити собою ні опікуватися Манджурією. Пропозиції міжнародньої контролі над Манджурією Японія ніяк не може приняти й рішучо відкидає всякий компроміс в тій справі.

В засіданні взяли участь представники 44 держав і при голосуванні *42 держави заявилися за рапортом*, Японія проти, а Сіям здержався від голосування. Тоді предсідник Гіманс звернувся до представника Японії, висловлюючи надію, що Японія не зробить тепер нічого, чого опісля не можна би направити. Вжиття сили може конфлікт тільки продовжити й загострити.

У відповідь на те японський делеґат Матсуока висловив жаль, що звіт комісії 19-ох принято, та що Японія й інші члени Союзу Народів мають розбіжні погляди на спосіб запевнення миру на Далекому Сході. З огляду на вислід голосування в тій справі *японські делеґати не мають більше що тут робити*. І після тієї заяви представники Японії вийшли зі салі, а на другий день виїхали із Женеви. Тепер нема сумніву, що в найближчому часі Японія зголосить виступлення зі Союзу Народів.

В пятницю попол. відбулося друге надзвичайне засідання збору Союзу. Предсідник Гіманс предложив проєкт утворити *дорадний комітет*, що має стежити за дальшими подіями на Далекому Сході, щоб улекшити зборові виконання його завдання. Комітет буде складатися з членів комітету 19-ох, представників Канади й Голяндії та запросить до співпраці уряди Злучених Держав і Радянщини.

Довшу промову виголосив китайський делеґат Велінґтон Коо, зазначуючи, що конфлікт торкається території більшої від Чехословаччини, яку заселює три і пів міліона китайців. Коли Японія забере Джеголь, то увесь північний Китай буде виставлений на японську інвазію. Тому китайці будуть боронити тієї землі до останньої каплі крови.

Збір Союзу приняв резолюцію Гіманса і новостворений комітет збереться в найближчому часі.

Закриття комуністичної централі.

Після докладної ревізії поліція закрила комуністичну централю в Берліні, що міститься в домі Лібкнехта при площі Більова. Одночасно замкнено комуністичну друкарню, що находилася в тім домі, й наложено секвестр на всі найдені друки. Кілька осіб арештовано. Перед будинком стоять поліційні стежі.

Китайсько-японська війна.

НАНКІН, 24. II. ПАТ. У звязку з відкиненням японського ультімату в справі відкликання китайських військ з провінції Джеголь, Китай приготовляється до завзятої війни з Японією. В боях біля великого китайського муру обі сторони потерпіли великі втрати. На основі китайських інформацій над тереном боїв літають японські аеропляни, кидаючи бомби. На границі провінції Джеголь збираються китайські війська, правильні та повстанчі.

ШАНГАЙ, 25. II. Тутешні китайські банкирі зложили в розпорядження уряду 10 міліонів долярів на видатки, звязані з воєнною акцією в провінції Джеголь. Банкирі заявили, що готові до дальших грошевих жертв.

Японські війська йдуть вперед.

ПЕКІН, 25. II. ПАТ. Відділи манджурської республики під командою ґен. Чан-Гай-Пена розпочали при співучасти японських військ загальний наступ на фронті провінції Джеголь. Війська посуваються швидко вперед. Японська бриґада заняла, кажуть, місто Чао-Ян.

Японія піклується чужинцями.

ТОКІО, 25. II. ПАТ. Побоюючись небажаних наслідків для багатьох чужинців, які числом 40 тисяч живуть в Японії, зогляду на становище Союзу Народів супроти Японії, поліція в цілому краю дістала наказ дати відповідну охорону.

Прикидаються дурними.

ЛЬОНДОН, 26. II. ПАТ. Японський делеґат Матсуока в розмові з женевським кореспондентом бюра Райтера заявив, що одиноким завданням англійсько-японського союзу було вдержати порядок на Далекому Сході. Тепер В. Британія покинула нас, говорив Матсуока. Розумію обставини, серед яких це сталося. Дуже їх жалуємо. Саме іствування союзу було вже вдержанням і стабілізацією миру. Тепер Японія сама мусить цей мир підтримувати.

Проти сепаратизму Баварії.

БЕРЛІН, 25. II. ПАТ. В Мінхені обходили вчора роковини утворення націонал-соціялістичної партії при участи партійних провідників, між ними й Гітлера. На свято прибуло 15.000 штурмовиків, що з прапорами й орхестрами передефілювали перед Гітлером. Поліція змобілізувала 7.000 службовців для вдержання порядку. Опозиційні партії наказали алярмову поготівлю своїх боївок. Гітлер виголосив промову, в якій заявив, що всякі спроби відорвати Баварію від державного союзу будуть безпощадно здавлені. Не хочу війни зі союзними краями, заявив канцлер, але зазначую, що як представник центральної влади зможу з відповідною енерґією оборонити єдність держави.

БЕРЛІН, 25. II. ПАТ. „Дойче Альґ. Цтґ." повідомляє, що віцеканцлер Папен інтервеніював у баварському уряді, запевнюючи, що кабінет республики не задумує покликати комісаря для Баварії.

ПРОПАВ ДІТОЧИЙ ХОР І ДРУЖИНА КОП. МЯЧА.

Від 24 годин лютує над Анґлією сніговія, якої не тямлять від 50 літ. У Валії загинув серед заметілі автобус, яким їхав хор 60 дітей. Автобусу не найшли. Багато шкіл зачинили. По дорозі до Дебліна загинув корабель, яким їхала дружина коп. мяча на традиційні змагання з репрезентацією Ірляндії. Скомунікуватися з пропавшим кораблем не вдалося.

ЧЕРМАКА НЕ ВДАСТЬСЯ ВРЯТУВАТИ.

Ще в четвер бурм. Чермак почувався доволі добре, а навіть підписав декрет, що доручає виплатити шикаґівським учителям усі залягаючі платні. Нічю стан здоровля погіршився наслідком комплікацій в легенях. З Нюйорку прикликали двох лікарів специялістів. Стан здоровля Чермака такий тяжкий, що кожної хвилини треба сподіватися катастрофи.

Орґанізуймо сільські діточі бібліотеки!

(Стаття надіслана.)

У цій статті хочу торкнутися дуже важної для нас під сучасну хвилину проблеми, а саме виховання нашої сільської дітвори.

„Від 1920-го року наш стан посідання у шкільництві в прискореному темпі маліє... Майже зовсім знищено народнє шкільництво, знищено шкільну автономію... Закон Ґрабського з 1924 р. переводить руїну українського шкільництва значно скорше, ніж він сам сподівався. Наша вимога апробувати прегарний діточий журнал „Світ Дитини" від кількох літ не задовольнена тому, що треба нашій дітворі накинути анальогічні польські журнали. До шкільних бібліотек не допускають поважніших українських творів і завалюють їх дрібничками, або польською україножерною літературою у роді „Огнем і мечем" — ось виїмки зі соймової промови посла Великановича (наводжу за „Ділом" з дня 29. січня), які у загальній формі стверджують жахливу дійсність денаціоналізаційної політики у шкільництві.

І мимоволі виринає думка: Невже справді нема ніякого засобу оборони? Невже справді наше село може вже тільки із кожним днем глибше западатись у мряковиння національної несвідомости, на якому можуть буйно розвиватися ріжного роду баламуцтва (комунізм, сектанство та денаціоналізація (хрунівство)? Невже на цій, одній із найважніших ділянок нашого національного розвитку ми можемо вже тільки із кожним днем — тратити?

Ні! Лишається нам ще один засіб виховання села, засіб, якого у нас загально не доцінюють, а який, якщо його орґанізовано та енерґійно застосуємо, може не тільки зрівноважити руйнуюче ділання зовнішніх чинників, але понадто може дати й велику надвишку. Цим чинником є — сільські діточі бібліотеки.

Освідомлювання сільської дітвори при помочі сільських діточих бібліотек — це надзвичайно успішний та певний, а при цьому практично надзвичайно *видержливий* засіб для виховання нашого села. Одного гарного дня можуть зачинитися і „читальні" і „рідні школи", може замовкнути вся наша преса, — одначе думаємо, що навіть сам пан Ґрабський не видасть закону, який заборонив би нашому священикові на селі визичити охочим читачам українську книжку...

Просто незрозумілий факт, як дуже недоцінювали та недоцінюють у нас вагу сільських діточих бібліотек. Від кільканадцяти літ стараємося просвітити село, починаючи працю завжди *„із середини"*. Чи в читальні „Просвіти", чи в іншій просвітянській акції на селі ми звертали увагу майже виключно на „старших" та „молодь". Ми хотіли запалити вогнем просвітянства селян, починаючи пересічно від 20-го року життя угору. Ми хотіли дати старшому селянинові книжку, до якої він не мав майже ніякої підготовки. Одначе не можна сказати „Б", не вимовивши уперед „А".

Невже ми думали, що сільська школа така, яку ми мали, може дати селянству достаточну інтелектуальну та моральну підготовку до читальні „Просвіти"? Якщо давніше, „за добрих часів", ми могли помилятися, то нині нема вже ніяких даних, які оправдувалиб наші дальші помилки.

Привчім, виховаймо нашу сільську дітвору до книжки, то вона, коли виросте, буде *відчувати пекучу потребу книжки та просвіти*, цю потребу, якої не відчуває нині село, котрого мешканці до 20-го року життя нічого поза шкільними читанками не читали.

Фактом, який промовляє за признанням сільським діточим бібліотекам ваги чи не одного із найважніших засобів виховання народу, є велика практична вартість та життєздатність такої акції. Мені доводилося провадити діточу бібліотеку в одному підгірському селі, а понадто ближче познайомитися з кількома такими бібліотеками в турчанському та самбірському повіті і всюди зауважив я небуденну жажду у нашої дітвори — читати. Те саме стверджують зрештою всі що колинебудь стрічалися на цім полі із нашими сільськими дітьми. Колиж додати до цього охочий послух дітвори та сильне враження, яке роблять на кожній одиниці, котра орґанізує сільську діточу бібліотеку, оці малі 8—15-літні читачі у полатаних свитинах та із розцікавленими, довірливими, щирими очима, — то стає ясно, що найважніше у цій праці — почати. Після першого разу орґанізатор, хочаб це була одиниця із роду тих, „які спалахують першим вогнем і швидко зневохочуються" — ловиться. Діти держать цупко.

Це мабуть одинока ділянка національної праці, на якій навіть найбільше хоробдива вдача не може „зневохотитися" чи „зневіритися". Кінчу кличем: Орґанізуймо сільські діточі бібліотеки!

Я. Татомир.

Інтерпеляції Українського Клюбу.

1) Інтерпеляція послів Українського Клюбу до міністра скарбу у справі зміни Дирекцією фабрики тютюневих виробів у Монастириськах висоти емеритального заосмотрення емеритованих робітників.

2) Інтерпеляція послів Українського Клюбу до міністра скарбу у справі здержання екзекуції позички уділеної на відбудову Петрові Гуз, замешкалому в селі Лужків, повіту Грубешів.

3) Інтерпеляція послів Українського Клюбу до міністра внутрішніх справ у справі завішення ухвали громадської ради в Шибалині, бережанського повіту.

4) Інтерпеляція послів Українського Клюбу до міністра внутрішніх справ і міністра віроісповідань та прилюдної освіти у справі зловживань при будові школи в громаді Черниця, жидачівського повіту.

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Лист з Великої України.

Від Ред.: Містимо нижче лист галицького селянина, висланий з одного містечка на Вел. Україні до найближчої родини у Сх. Галичині. В листі поробили ми тільки стилістичні поправки.

Місцевість... 2. II. 1933.

Дорогі сестро і братя! Я хочу довідатися про Ваше здоровля і поводження, хто Ви там ще житє і як Ви там живете, бо я тут дуже-дуже кепсько живу, дорогі сестро і братя! Не знаю, як буде дальше, бо в нас страшна дороговизна. Навіть за гроші нема дещо купити. Правда, що зарібок у нас є, але що по тім, як нема де що купити за гроші? Дорогі сестро і братя, не забудьте за мене, я вам колись може віддячу — порятуйте мене якнайскорше, пришліть мені щонебудь. Не хочу від Вас нічого такого дорогого, але насушіть житних або ячмінних сухарів хліба і пришліть мені пакунок, а може, як маєте звідки і не дуже у вас дорого, риж, то [illegible] в пакунок який фунт дитині на кашу. І мене є жінка й одна дитина — третій рік їй — [illegible]ника: школа мені її, що воно бідне голодує. Дорогі сестро і братя, ще раз прошу вас, не забудьте за мене, порятуйте мене якнайскорше і напишіть мені, чи там у вас ідуть русскі гроші, то я вам пришлю, бо гроші у нас є, ми заробляєм, але що по них? Прошу Вас, не забувайте мене! Трохи мені стидно, що я так пишу до вас, але щож зробити, як так прийшлось нам на віку переживати таку трудноту.

Підпис та адреса.

ДАЛЬША МОРАТОРІЯ В ЗЛ. ДЕРЖАВАХ.

Усі банки під держ. контролею. — Фабрики банкротують.

БЕРЛІН, 25. II. ПАТ. Із Нюйорку повідомляють: Попівночі в стейті Мейріленд оголосили банкову мораторію до вівтірка включно. Тоді то стейт Мейріленд прийме виїмковий закон, що має здержати масові вибирання депозитів із банків. Розпорядок цей торкатиметься м. і. міста Балтімор.

Виїмкові закони про банки ввели вже в таких стейтах: Нюйорк, Ню Джерзи, Мішиґен, Індієна, Небраска, Висконсин, Ійова, Фльорида й Оклагома, а в стейті Мінесота такі розпорядки оголосять небаром. Вашинґтонський конґрес має радити нині над виїмковим законом для банків, який піддає під держ. контролю банки всіх стейтів. Сенат приняв уже цей закон, Гувер підпише його нині веч. Так усі банки Зл. Держав піддадуть під необмежену законну контролю.

У звязку з банковою мораторією в Мішиґені замкнула свої каси Ґаранті Трост Комп. в Атлянтік Сіти та Джеферсон Трост Комп. в Гобокені. Фінансові кола роблять заходи, щоби уряд ґарантував усі вкладки в американських банках.

СКАСУВАННЯ ПРОГІБІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН, 25. II. ПАТ. Ухвалення сенатом і нижчою палатою більшістю 2/3 гол. внесення про відкликання прогібіції є першим етапом формальностей, злучених зі скасуванням цього закону, що обовязував в Америці 13 літ та спричинив катастрофальні наслідки під моральним і економічним оглядом. Тепер другою та найважнішою формальністю буде згодитися або не згодитися на скасування прогібіції 3/4 числа стейтів. Такої більшости вимагає конституція для ратифікації такої зміни.

ПОМ. БОГОСЛУЖЕННЯ ЗА ГЕТЬМАНА МАЗЕПУ.

ПАТ повідомляє з Варшави, що православний синод ухвалив на засіданні 17. ц. м. дозволити на відправу поминальних богослужень за гетьмана Мазепу в православних церквах.

Орґанізаційні справи.

Повітова нарада УНДО в Камінці Струм.

Дня 21. лютого 1933. відбулася повітова нарада УНДО в Камінці Струмиловій. По рефераті посла д-ра Любомира Макарушки рішено відновити політичну орґанізацію камінецького судового повіту. Вибрано орґанізаційний комітет на чолі з о. шамбеляном Цегельським та адв. д-ром Мінком, який має занятися підготовчими орґанізаційними працями і скликанням Повітового Народнього Зїзду.

Повітова нарада УНДО в Луцьку.

В неділю 19. лютого відбулася в домівці народньої канцелярії в Луцьку повітова нарада УНДО. Нараду відкрив голова Повітового Комітету п. В. Островський. Зібрані представники Луцька й сільських громад гучними оплесками привітали посла д-ра С. Біляка, що прибув на нараду.

По виборі президії пос. д-р Біляк у півторагодинній гарній промові вияснив ідеольогію та програму УНДО, а також його сучасні завдання. По короткому доповненні п. Островського й дискусії нарада ухвалила такі резолюції:

1) Скласти Проводові УНДО й Українській Парляментарній Репрезентації щиру подяку за гідну й мужню оборону прав та інтересів українського народу, а зокрема інтересів працюючих селянських мас.

2) Висловити жаль, що в той час, коли життя вимагає тісного обєднання всього українського народу і скріплення національного проводу, находяться відломи й одиниці, що причиняються в пресі і в практиці до розхитання національної єдности народу та до підриву національного проводу.

3) Осудити шкідливі й небезпечні намагання нерозважних одиниць відокремити селянські маси від національної цілости шляхом творення все нових буцімто селянських партій.

4) Закликати селянство, робітництво і працюючу інтеліґенцію Волині творити один міцний неподільний національний фронт і гуртуватися під прапором випробованого в праці й боротьбі УНДО.

5) Осудити шкідливі заходи деяких політиків до втягання малосвідомих українських селян до II. чи III. інтернаціоналу на шкоду національної єдности українського народу й остерегти маси перед надіями на соціялістичний „рай", страшні зразки якого бачимо на Радянській Україні.

6) Висловити щиру подяку п. послові д-рові Ст. Білякові за річевий реферат про завдання і змагання УНДО.

Після короткого прощального слова зібрані висловили ще раз свою подяку послові Білякові при голосних оплесках (пос. д-р Біляк мусів відїхати).

Нарада продовжувала свою працю. Зібрані після орґанізаційного реферату п. Островського обміркували низку орґанізаційних справ та ухвалили відповідні резолюції, які будуть подані до відома всім членам.

ПОДЯКА

Головна Рада Українського Краєвого Товариства Опіки над молоддю у Львові складає отсим щиру подяку Вп. П. інжинірові-архітектові Олександрові Пежанському за безкорисне виготовлення плянів і кошторисів „Дітячої Оселі ім. митр. А. Шептицького на Остодорі коло Підгірого, що своїм виглядом та оригінальністю стилю є окрасою наших гір. Рівночасно дякує йому за фаховий надзір над будовою, получений з немалим трудом та вкладом власного гроша.

ЗА ГОЛОВНУ РАДУ:

Модест Каратницький. Гнат Павлюх.

ЗА КОМІТЕТ БУДОВИ:

о. Ап. Бучацький. А. Сербин.

З музичного життя.

Шопенівський вечір в Вищому Музичному Інституті ім. Лисенка у Львові.

Дня 23. лютого влаштовано в малій салі Муз. Т-ва ім. Лисенка у Львові вечір фортепяновних творів Шопена силами елевів цієї школи. Після короткого вступного слова дир. В. Барвінського про Шопена йшло 11 точок.

На першу точку відіграла п. Лідія Дутко (кл. п. Левицької) прелюдії Г-дур, Е-моль та ф-моль. Зріла і повна тепла інтерпретація, що в останній з цих трьох прелюдій посунулася аж до драматизму, ворожить молоденькій лянистці гарне майбутнє. Учениця кляси п. Волошинової, п. Неонілля Цегельська заграла два твори в однаковій тонації хоч далекі собі змістом, а саме прелюдію Г-моль і вальса Г-моль. В інтерпретації концертантки вийшла ця ріжниця, як слід, спершу понурий образок осінньої дощевої ночі (нагадується Лепкий!), відтак погідна ідиля з відтінком славянської туги. З черги представниця кляси п. Левицької, п. Марта Колтунюківна затужила звуками першого ноктурна Б-моль — оцього ноктурна, в якого середній пяніссімовій части продирається крізь імлу тужних дум шматок танкової польської пісоньки „хмель“. Треба підчеркнути гарне кантабіле і динаміку. Не найлекше інтерпретаційне завдання з огляду на потрохи поліфонічну фактуру твору мала перед собою в ноктурні Е-моль п. Дарія Федаківна (кл. п. Криницької). Добрий розподіл динаміки між усі голоси вказував на відповідне зрозуміння твору концертанткою.

Середину програми виповнили чотири представниці кляси дир. Барвінського: п. Мирослави Глинянської, п. Наталії Харківської, п. Володимири Михайлівської та п. Катрі Гвоздецької. Перша виконала ноктурн Г-дур оп. 32 і вальса А-моль. У ноктурні поза поправним фразуванням і тінюванням кантилени виразисте було закінчення, де немов під ударом злого демона вся ідиля замінюється нагло в трагіку, і кінець ноктурна розбитий, зруйнований. В вальсі підчеркаємо гарну динаміку та в сам раз відповідне темпо. Аналогічні прикмети, хоча може дещо в меншій степені виказала гра п. Харківської (ноктурн Г-моль оп. 37. і останній вальс Е-моль). Зате дві останні концертантки цієї чвірки, пп. Михайлівська і Гвоздецька здобули між своїми товаришками кляси пальму першенства — перша з обох у чотирьох прелюдіях: Дес-дур, Ціс-моль, Ц-моль і Г-моль, рівно добра в ніжности, як і в силі, друга-ж у двох довших річах, дібраних знову контрастово: ноктурно Ціс-моль і етюд Ас-дур, оп. 25.

Перед кінцем програми виступив представник кляси п. Волошинової, п. Лев Гольдера, з мазуркою Ціс-моль, оп. 63 і ноктурном Ас-дур, оп. 37. Типово-мужеська вдача концертанта, його виразний нахил до героїчної бравури типу Лісга спричинили, що в бадьорих ритмах цеї трохи скочної мазурки (в якій знаменито виконав канонічно-імітаційну репризу) почував себе куди краще, як у лірично-тужливому ноктурні, яке зрештою вийшло поправно. Обі кінцеві точки кляси п. Криницької, це бравурний етюд оп. 10, виконаний брилянтно п. Пясецькою і мало відоме, цікаве болеро А-моль у полудневo-огнистій інтерпретації п. Шпитковської.

Бажаними були би частіші такі шкільні концерти, присвячені хочби лише фортепяновій творчости якогось одного автора при аналогічній співучасти всіх вищих кляс.

Д-р Борис Кудрик.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Лещетарські скоки.

Було подано так: „Перед Янівським кладовищем скрутити в вулицю Піліховську, попри жидівську божницю, поза жидівське кладовище в напрямі на тріянгуляційний пункт“.

Подавали це організатори лещатарських скоків для тих, якіб, евентуально, на випадок охоти, любови до спорту, твердої постанови і здоровля хотіли вибратись на одно пополудне за місто.

Я видер з „Діла“ оголошення з тим лещатарським „поводатором“ і зайшов як по шнурку аж до місця: „в напрямі тріянгуляційного пункту“. Шукав я тої тріянгулі і був би зблудив. На щастя почув ізза одної гори крик.

Пішов туди і насамперед знайшов скочню і змагунів, потім завважав публику, а щойно на кінці відкрив тріянгулю, яка була обовязана вказувати дорогу.

Тому останнє речення в „поводаторі“ повинно було виглядати так: „...в напрямі більшого крику“.

Скоки...

Знаю ріжні скоки: політичні, у гречку, скоки горячки і настроїв, але лещатарські скоки перший раз бачив.

Гарна річ. Хочби змагуни й не скакали далеко, хочби що-другий падав, хочби скочня була примітивна.

Подумати тільки! Наше плем'я розганяється з височенного горба і кидається в безодню як у дим і не надумується над тим, що може скрутити вязи.

Нехай собі хто що хоче говорить — не тільки гарне, але й велика річ. Хотів би я дожити тих часів, коли сто тисяч українців відважиться скочити на лещатах зі скочні. Байдуже на кілько метрів.

Стану я з боку і дивлюся. Нема ще трибун для журналістів, але поки-що не треба. Публики так мало, що з кожного місця зовсім добре видно. Публика тут не винна. Минулого року булоб її ще менше, а два-три роки тому був би ніхто не прийшов. Хіба якась заплакана мама чи схвильований тато, щоби в останній хвилі здержати сина від нерозважного кроку.

А так — бодай сто, може навіть стодвацять людей, захоплених і... підбадьорюючих.

Впав — встане. Не повелося — другий раз ліпше піде. А що недалеко скочив... Добре, що скочив — на другий рік напевно поправить.

А ті гуцули і бойки, що приїхали з далеких гір спробувати разом з міщухами дивний винахід лещата.

Блестіли на білім тлі, як яскраві огники. Не показали ще нічого надзвичайного, бо тисячі літ не знали про лещата.

Але тепер уже знають і недалекий той час, коли напевно покажуть.

Не тільки своїм.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ

— В-во „Українська Загальна Енциклопедія“ в Коломиї просить своїх Вп. Передплатників вирівнати залеглі належитости за II. том (20 зшитків) включно та вплачувати передплату на зшитки, або III. том, які тепер друкуються. — 21. зш. УЗЕ В-во вислало поштою дня 6. лютого ц. р. — Оправлений II. том розсилається далі тим Передплатникам, які дотепер його ще не дістали. 1479 1-3

— Пописи елевів Вищого Муз. Інституту ім. Лисенка у Львові III-тий попис елевів середніх і вищих років відбудеться в понеділок 27. лютого в малій салі Муз. Т-ва ім. Лисенка, вул. Шашкевича 5. III. п. в год. 6-тій веч. Вступ вільний — програма 50 сот. 1475

— Нові політичні процеси. Слідство в справі вбивства Голувка, як повідомляє польська преса, вже покінчене і розправа перед судом присяглих має відбутися в квітневій каденції. Як співвинуватець буде відповідати перед судом дверник пенсіонату СС. Служебниць в Трускавці, Буній, який в процесі Данилишина і Біласа виступав в характері свідка. Зачувати теж, що слідство в справі вбивства поліційного комісаря Чеховського буде припинене, а арештований під замітом вбивства студент Роман Барановський має вийти на волю. Вкінці повідомляють, що процес проти решти учасників нападу на почту в Городку відбудеться не раніше як в червні або аж після вакацій. — 6. березня ц. р. починається весняна каденція присяглих суддів. Перша розправа в цій каденції буде справа студ. прав із Делієва (пов. Станиславів) Фед. Найдича. Його обвинувачують у переховуванні протидержавних летючок.

— Вийшли на волю. З чортківської слідчої вязниці випустили 22. ц. м. на волю Олексу Ганкевича і Демка Лилика. В Чорткові сидить ще в слідчій вязниці 22 молодих українців, у тому числі кільканацятьох парубків і молодих господарів з Винятинець (пов. Заліщики) та кількох абсольвентів учит. семинара в Заліщиках. Проти тих з них, що дістануть акт обвинувачення, розправа відбудеться мабуть аж у червні.

— Проти надмірних цін за електрику. Акція львівського купецтва, проти надмірних оплат за електрику виявилася у Львові покищо тим, що власник робітні шапок Тома Сапак при вул. Академічній (дім Шпрехера) вивісив у своїй вистаці картку з написом: „З причини високих оплат електричного світла не вживаю“. — В Антверпені вибухнув страйк консументів електричности проти надмірних цін за струю. Консументи електрики заповіли, що будуть страйкувати поки не осягнуть свого.

— Повторення „Дон Карльоса“. „Дон Карльос“ Вердія з Михайлом Голинським у титуловій партії буде повторений у львівській опері в понеділок 27. ц. м.

— Виїзд львівської опери до Перемишля. Повідомляють нас, що львівська опера виїздить у повному складі на кілька гостинних виступів до Перемишля. Перша вистава відбудеться в понеділок 6. березня. Гратимуть „Фавста“ (Марія Сокіл як Маргарета). 7-го йде „Тоска“ (з п-нею Плятівною), 8-го „Орфей у пеклі“ (п-на Ласовська в ролі Евридики). Артистичний провід у руках Антона Рудницького, який диригуватиме всіми виставами. Вистави йтимуть у салі „Робітничого Дому“ на Засянні.

— Українське Т-во Прихильників Мистецтва у Львові подає до відома, що щорічне преміювання членів Т-ва відбулося дня 22. ц. м. з таким вислідом: о. м. О. Базюк одержав картину В. Гриценка, д-р М. Панчишин картину С. Лущика, о. д-р О. Застирець картину О. Плешкан, інж. А. Корнелля картину Гр. Смольського, Ю. Глушевський картину Р. Чорнія.

— Зі Станиславова з тамошніх суд. арештів відставили до Львова студента політехніки Яр. Гаврилюка, Дм. Петрину, гімн. абсольвента Петра Гоголя, прив. службовця й Гуменюка, кольпортера „Стрибожича“. Вони сидять у вязниці від грудня 1932 р. У станиславівській вязниці остали ще Мих. Джерж, студ. прав, Вас. Завістовський і Ост. Матіяш, молоді селяни з Пзвелча.

— Зловживання грошевого післанця. В Борисладі арештували листоноса Станисл. Турчина за спроневірення 800 зол. Він присвоював собі гроші, висилані почтовими переказами, підписуючи сам адресатів. Справою занявся дрогобицький суд.

— Львівські злодії розвинули в останніх часах оживлену діяльність. З мешкання купця Ізидора Карніоля при вул. Собєського вкрали готівку 600 долярів і ріжні дорогоцінности. Зі школи ім. Сенкевича вкрали радіоапарат, килими і т. п., вартости 400 зол.

— Злодійські хитрощі. Львівську поліцію повідомлено з Кракова, що до Львова втікли три злодії, доконавши великої крадежі. До возного центральної каси рільничих спілок Вуйціка, що ніс до банку 30.000 зол., приступило на ринку трьох людей, що представилися за чужинців і предложили йому купно брилянтів. Вуйцік пішов з ними до брами і почав оглядати звичайне блискуче скло, яке дали йому в руки. Підчас оглядин злодюги вирвали йому торбу з грішми і втікли.

— Порося на політехніці. У варшавських вищих школах приходило в пятницю до ріжних вибриків. М. і. впустили до політехнічної галі порося з написом: „Хто це?“ На домагання професорів порося забрали, одначе студенти принесли його вдруге в скрині, а сказали, що то книжки.

— Вкрали два потяги вугля. В залізничій дирекції в Радомі відбулася дисциплінарна розправа проти завідателя залізничих магазинів у Холмі, Кутніковського та двох магазинерів, Міхаловського і Ганца за спроневірення 2.200 тон вугля, то значить, цілих двох потягів. Всіх трьох видалено зі служби.

— Загадка фальклендського бою. Тайна, яка окружала досі морський бій біля Фальклендських островів, що скінчилася знищенням цілої німецької ескадри під командою адмірала фон Шпее, найшла своє вияснення в опублікованих недавно споминах капітана фон Рінтерлена, одного з тільки німецьких агентів підчас війни. Фон Рінтерлен покликується на італійського адмірала Голля, шефа морського відділу „І-

ґенліджене Сервіс". Одному англійському военному агентові удалося зловити тайний ключ, яким користувалася німецька адміраліція для передачі приказів при допомозі радія. Одержавши ключ, англійська адміраліція дожидала догідного моменту. Незабаром наспіла вістка, що німецька ескадра під командою адм. фон Шпее виплила з невтральної пристані Вальпараїзо (Чіле) в невідомому напрямі. Тоді англійські агенти вислали німецькій фльоті радіотелеграму з приказом „негайно рушити в сторону Фалькляндських островів і знищити стацію бездротного телеграфу в Порт-Стенлі. Фон Шпее попався в англійську засідку. Німецька фльота поплила до Фалькляндських островів, де окружила її значно сильніша англійська фльота і знищила майже до тла. „Цвинтар" біля Фалькляндських островів значно ослабив морську силу Німеччини і не лишився без впливу на цілий дальший хід війни на морі. Вільгельм II., одержавши офіціяльний рапорт про загибіль німецької ескадри, написав на ньому: „Лишається загадкою, що властиво спонукало фон Шпее атакувати Фалькляндські острови". Тепер та загадка виЯснена.

— **Ріжні вістки.** У Ватикані радили над тим, чи папа може вживати літака для вигоди; біда в тому, що на території ват. держави важко зробити аеродром. — Роб. партія в Анґлії приняла рішення не ставити на найближчих виборах ніякого кандидата проти Льойда Джорджа, з „огляду на його енергійну боротьбу з теперішнім урядом". — У півн. Ірляндії ціни на хліб упали нижче передвоєнного рівня. — Текст справоздання Комітету 19-ти у Женеві матиме 15.000 слів; його передадуть без скорочень телеграфом до Америки. — До Ленінграду вернулась наукова експедиція, що провела два роки між чукчами; вона привезла звідти перші точні географічні карти, відкриті гієроґліфи та памятки словесности і звістку про нові поклади вугілля. — За 1932 рік німецькі літаки перевезли 86.578 пасажирів; попереднього року було їх на 4.000 менше.

З кіна.

Кіно „КОПЕРНИК" і „МАРУСЕНЬКА": „ВІКТОРІЯ ТА ЇЇ ГУЗАР".

З оперетки зроблена кримінально-шпигунська історія. Тремтиш за серце геройки та голову героя і розважуєш себе веселенькими куплетами. Мадярські гусари та міжнародні дипльомати. Дія від мадярської пусти до Ленінграду та Пекіну. Англійська амбасада, французько-німецькі пісеньки, російське військо — одним словом: мадярський ґуляш. Головну ролю грає Іван Петрович і коли сидите в кіні з жінкою, стаєте нулею. На щастя в опереті не може бути ніякого нещастя і всі приємні танці та співи приймаєте з недільною погодою.

Відозви й комунікати.

Нічлігова комісія свята: „Українська молодь — Христові" до українського громадянства у Львові.

З доручення Ділового Комітету свята: „Українська молодь Христові" у Львові звертається нічлігова комісія до всіх українських інституцій, товариств і приватних осіб з отсим проханням:

Дня 6. і 7. травня ц. р. влаштовує Галицька Церковна Провінція під протекторатом усіх трьох Ординаріятів маніфестацію української молоді. До Львова зїдеться кількадесять тисяч нашої молоді з найдальших закутин Галицько-Волинської Землі. Для цієї молоді треба приготовити місце на нічліг з дня 6. на 7. травня. Покликана до цього нічлігова комісія прохає всі українські інституції і приватні особи приняти до себе на нічліг учасників. Іде про окремі кімнати, в котрих на доліві можна би примістити більшу кількість молоді (1 м. кв. долівки на одну особу).

Прохаємо зголошувати нічліги в парохіяльних урядах у Львові або в канцелярії нічлігової комісії, Львів, ул. Сикстуська 39 а, І. п. тел. 56-32 щодня від 3-ої до 6-ої попол. Висилаємо окремі заяви, які прохаємо виповнити і якнайскоріше надіслати („Придїл" заяви не виповнювати!).

Нічлігова комісія свята У. М. Х.

Нові книжки й журнали.

ЖУРНАЛИ

МОЛОДІ РОБІТНИКИ. Журнал українського молодого ремісництва й робітництва. Рік III. ч. 10 і 11 за січень і лютий 1933. Адреса: Львів, Холоровського ч. 3 (Українська Рем. Бурса).

БІРЖА.

ГРОШІ.

Долар у приватних оборотах зол. 8.91.

Золото: 1 долар 9.02, 1 дукат 83.90, 20 корон 36.00, 20 франків 36.75.

Срібло: 1 корона 0.30, 1 фльорен 0.75, 1 рубель 1.36 копійки 0.50.

Трансакції. Продажа. Купно.

Бельгія 125.20, 125.51, 124.70; Данціґ 174.40, 174.83 173.97; Голяндія 360.35, 361.25, 359.95; Льондон 30.42 30.43, 30.58, 30.28; Ню Йорк кабель 8.904, 8.924, 8.884; Париж 35.12, 35.21, 35.03; Прага 26.43, 26.49, 26.37; Швайцарія 174.00, 174.43, 173.57; Берлін 213.05.

Акції.

Банк Польський 75 і пів — 76.

ЗБІЖЕ.

Льоко Підволочиська. Ціни біржеві, ціни ринкові.

Пшениця двірська 740 33.50—34.00, Пшениця двірська 720 32.50—33.00, Пшениця збірна 31.50—32.00, Жито одноціле 17.75—18.00, Жито збірне 16.75—17.00, Висівки житні і пшен. 7.75—8.00, Висівки пшен. грубші 8.00 8.50. Льоко Львів: Пшениця двірська 740 35.00—35.50, Пшениця двірська 720 34.00—34.50,, Пшениця збірна 33.00 —33.50, Жито одноціле 19.25—19.50, Жито збірне 18.25—18.50, Мука пшен. люкс. 60.00—61.00, Мука пшен. 50-прц. 00 59.00—59.50, Мука пшен. 60-прц. 0 56.00—57.00, Мука житня 55-прц. 00 35.50—36.00, Мука житня 65-прц. 0 33.50—34.00, Мука житня ситкова II. 18.00—19.00, Висівки ячмінні 8.00—8.50.

Інші курси незмінені.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ".

„Маслосоюз" платив дня 25. II.: масло десерове 2.70, молоко 17—19, сметана 0.70, яйця 4.20—4.40. Тенденція на масло, молоко звишкова, на яйця знижкова.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр.

Неділя 26. II. год. 3.30 попол. „Розбійники". Ціни найнижчі. (Абон. 7).

Неділя, 26. II. год. 7.30 веч. „Цезар і Клеопатра" (Абон. 8).

Понеділок, 27. II. год. 7.30 веч. „Дон Карльос".

Театр Ріжнородностей.

Неділя, 26. II. год. 3.30 попол. „Джім і Джіл". Ціни найнижчі. (Абон. 5).

Неділя, 26. II. год. 7.30 веч. „Мадмуазель". Ост. раз. (Абон. 7).

Понеділок, 27. II. год. 7.30 веч. „Джім і Джіл" (Абон. 5).

Кіна.

АДРІЯ: „Вулькан сміху".

АПОЛЬО: „Конґорілля".

АТЛЯНТІК: „Аріяна" (на осн. Кльода Анеґа).

КАСІНО: „Кохання в авті".

КОЛІСЕЙ: „Погасаюче полумя" та ревія „Кохання з перешкодами".

КОПЕРНИК: „Вікторія і її гузар" (Іван Петрович).

МАРУСЕНЬКА: „Вікторія і її гузар" (Іван Петрович).

МІРАЖ: „Кохання в синьмі неба" (Норма Шірер).

ОАЗА: „Чарлі рятує Европу" й ревія.

ПАЛЯС: „Спів, цілунок, дівчина".

ПАН: „Блакитний експрес".

ПАСАЖ: „У країні непевного завтра", „Її перший цілунок" (Анні Ондра).

ПРОМІНЬ: „Хам".

СТИЛЕВЕ: „Цариця підземелля" та ревія.

УТІХА: „Новочасний Дон Кіхот" (із Гар. Льойдом) і ревія „20.000 долярів".

ХИМЕРА: „Грішниця" та „Фліп і Флап"

Закордонне радіо.

Неділя, 26. лютого 1933.

Кенігсберг (217,1) 12.00 Концерт, 15.50 Пісні, 20.10 „Лібе ім Шне" оп. Бенацького, **Братислава** (279,3) 10.30 Концерт, 16.50 Словацькі пісні, **Мілано** (331,4) 12.30 Концерт, 21.00 Опера, **Штутгарт** (360,6) 10.15 Два фортепяни, 19.30 „Схоплення сабінок" комедія Шентана, **Букарешт** (394,2) 20.00 Офенбахові оперетки, **Білгород** (429,7) 12.30, 19.30 Пісні, **Рим** (441,2) 12.30 Концерт, 20.45 „І бріґанті" оп. Офенбаха, **Відень** (518,1) 10.30 Брамсова соната е-моль, 15.30 Смичк. квартет, 19.25 Пісні, **Будапешт** (550,5) 19.30 „Княжна долярів" оп. Фаля, **Любляна** (575) 20.00 Спів, 20.45 Куплети, **Харків** (937,5) 10.20, 15.15, 17.40 Концерт, 13.15 Звуковики, 16.30 Концерт для дітей, 18.40 Трубна орхестра.

Понеділок, 27. лютого 1933.

Мор. Острава (263,8) 20.40 Військ. орхестра, **Барі** (269,4) 21.30 „Соняшний ранок" комедія Квінтери, **Братислава** (279,3) 16.10 Концерт, **Копенгаґен** (281,2) 21.05 „Фра Діяволо" оп. Обера, **Брно** (341,7) 20.40 Концерт, **Штрасбурґ** (345,2) 21.00 „Ля Ваніна" лір. опера Бастіде, **Ляйпціґ** (389,6) 20.00 Концерт, **Рим** (441,2) 13.00 Концерт, 20.45 Музика, пісоньки, **Прага** (488,6) 22.15 Сучасна музика. **Відень** (518,1) 11.30, 17.00 Концерт, 19.30 Югосл. пісні, 20.10 „Дас евіґ Вайбліхе" гумореска джезбенд, солісти), **Мінхен** (532,9) 20.00 „Гр. Маріца" оп. Кальмана, **Харків** (937,5) 13.15 15.15, 18.40 Концерт, 16.30 Музика, рецитації, 24.00 Звуковики, **Москва** (1000) 17.25 „Пікова дама" оп. Чайковського (Досв. 720 м.), **Кеніґсвустергавзен** (1634,9) 20.30 Вес. авдиція.

Львівське радіо.

Неділя, 26. лютого 1933.

11.35 Місійний відчит, 12.10 Метерольоґ. комунікат, 12.15 Симфонічний поранок, „Одно з грізніших небезпек робітничої дитини" відч., 14.00 Пастівний цукор і його пристосування, 14.20, 15.00 Музика, 14.40 Що чувати, що треба знати, 16.00 Для молоді: „Що чувати в світі?" „Танок слов'a", 16.25 Грамофон, Сільва рерум, 16.45 Танок і таночний звичай, 17.00 Нар. пісні (хор зі Сокільник), 17.20 Концерти, 18.00 Французькі пісні, 18.20 Фортепян, 18.45 „Неділя на провінції", 19.00 Всячина, 19.20 Грамофон, 19.25 Весела авдиція, 20.00 Скрипка (Васа Пшигода), 21.00 Поморська авдиція, 22.00, 22.02 Спорт, 22.10, 23.00 Танкова музика, 22.55 Комунікати.

Понеділок, 27. лютого 1933.

11.40 Огляд преси, 12.10, 15.35, 16.15, 18.40 Грамофон, 13.20 Метеорольоґ. комунікат, 15.15 Господар. комунікат, 15.25 Комунікаційний огляд, 15.30 Збіжева біржа, 16.00 Листи, програми, 16.25 Лекція фр. мови 16.40 „Ножиці цін" госп. відч., 17.00 Фортепян, 17.35 Пісні Марія Лябія мецосопр., Вілецька сопр., 18.15 Для матуристів: „Бродзінський та польський романтизм", 18.35 Хвилина льв. залізничої дирекції, 18.50 Огляд жін. часописів, 19.05 Всячина, 19.20 Скринька для хорих, 19.30 На овиді, 19.45 Прес. рад. денник, 20.00 „Нецілована жіночка" оп. Вальт. Кольо, Спортові вістки, 22.00 Молодий Львів перед чвертьстоліттям, 22.15, 23.00 Танк. музика, 22.55 Комунікати.

„Тисяча патріотів".

„Ратунковий Комітет читальні „Просвіти" в Сигнівці-Львів звернувся з відозвою до поодиноких Впов. Патріотів, щоби прийшли в поміч читальні, яка є виставлена на ліцитацію. Глядає „тисячі патріотів", що дали би по 10 зол. (довгу є 10.000 зол.) — одноразово, або на сплату ратами. На відомість, що український Львів готов втратити найважнішу свою культурну станицю і український стан посідання у Львові готов зменшитися, з наглим ратунком поспішило — як усе! — наше патріотичне священство, відтак учительство, а далі інші. Ось перші Вп. Члени з „тисячі патріотів" (зложили одноразово): 1) Високопреосв. Кир Никита Будка Львів 10 зол., 2) Всеч. о. Мирон Прийма, парох Левандівки-Львів 10 зол. 3) Всч. о. Ярослав Мілевич, парох Богданівки Львів 10 зол., 4) Впов. д-р Володимир Гамерський, лікар Бучач 10 зол., (сплачують ратами): 5) д-р Олександер Подолинський, лікар Львів, 6) дентист Яків Насс, Львів, 7) Павлина Ольшанська, емерит. дир. шк., Жовква, 8) Павло Банах емер. проф., 9) Іван Постолько, ем. упр. шк., 10) Денис Лада, упр. шк. Лукавиця Зборів, 11) Петро Ткач, ем. почтовець, 12) Всч. о. Зиновій Кузьмович, парох Соколівка, Бібрка, 13) о. мад. Теофіль Вешко, Брищі, 14) о. Володимир Бук, Золочів, 15) Яків Остафійчук, крамар „Зорі", 16) Михайло Бочилюк, будівничий. — „Ратунковий Комітет складає сердечну подяку першим членам з „тисячі патріотів" і кличе грімке „Слава"!! „Vivant sequentes!!!"

За редакцію відповідає: Олександер Костик — Видає Видавнича Спілка „Діло" — З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.